

Een gebiedsontwikkelingsprogramma voor Vlaanderen?

VERKENNINGSSESSIES VAN LABO RUIMTE*

PETER SWINNEN [VLAAMS BOUWMEESTER]

Vlaanderen kent vandaag al tal van initiatieven en beleidsinstrumenten om de ruimtelijke ordening te stimuleren en slagkrachtig te maken, maar met het afsluiten van het BRV-Witboek in zicht kan het nodig zijn deze initiatieven en instrumenten verder te verfijnen, aan te scherpen en/of aan te vullen. Binnen de verschillende ruimtelijke impactschalen (Vlaams, stedelijk, lokaal) zien we dat het territoriaal niveau tussen stad en de regio vaak nog onderbelicht blijft.

Nochtans bevat die territoriale schaal een van de belangrijke sleutels voor een toekomstgericht Vlaanderen binnen Europa. De vraag die dus voorligt is: hoe kunnen toekomstige strategische territoriale ontwikkelingen, die mikken op maatschappelijke, ruimtelijke, ecologische en economische meerwaarde, op een consequente wijze gestimuleerd en begeleid worden? In de nabije toekomst zal immers steeds meer een beroep moeten worden gedaan op integrale projecten, die inzetten op coproductie over grenzen heen. Vlaanderen bestaat uit specifieke territoria met elk een sterke identiteit. Deze territoria overstijgen de beperkingen van de stedelijke, administratieve en sectorale grenzen. Ze zetten niet alleen in op lokale herkenbaarheid, maar ook op internationale uitstraling en performantie. De territoriale projecten van de toekomst verdienen een reële verbeelding en implementatie, als vitaal onderdeel van een sterke ruimtelijke ontwikkelings- en bouwcultuur.

IBA als referentiepunt

Een overtuigend voorbeeld van een effectieve bouwcultuur is de IBA (Internationale Bauausstellung) in Duitsland. De IBA is een beproefde, brede strategie op basis van daadwerkelijk gerealiseerde architectuur, infrastructuur en regionale ontwikkelingsprojecten, die bijdraagt tot een visionaire ontwikkeling van strategische gebieden van bovenregionaal belang. Een IBA kan je omschrijven als een PPS-ontwikkelingsprogramma dat wordt opgezet in nauwe samenwerking met de bevolking en lokale stakeholders en inspeelt op economische, ecologi-

sche en sociale veranderingen. De IBA heeft in Duitsland de afgelopen decennia tot zeer overtuigende resultaten geleid: voorbeelden zijn de reconversie van het Ruhrgebied (Emscher Park), de grootschalige uitbreiding van de haven in Hamburg en de heropbouw van een belangrijk deel van de Berlijnse binnenstad. Al deze IBA's hebben één ding gemeen: het zijn bewust uitgekozen strategische gebieden die de desbetreffende regio's een nieuw internationaal elan hebben bezorgd, met (lokale) maatschappelijke en architecturale innovatie als drijfveer. IBA staat een inclusieve vorm van gebiedsontwikkeling voor, een *soft politics* aanpak, waarbij overheidsmiddelen voor ruimtelijke ordening gebruikt worden om een competitief economisch klimaat te creëren maar tegelijk ook de sociale cohesie te bevorderen, en stimulerende maatschappelijke programma's te verbeelden door die – letterlijk – ruimte te bieden.

Een realtime maatschappelijk laboratorium

Conform het IBA-principe, waarbij de IBA organisatie een krachtig mandaat krijgt (bijvoorbeeld een tijdelijke ontwikkelingsmaatschappij onder de vorm van een bvba), maar ook een strikte tijdslijm wordt opgelegd om de ambities te realiseren (acht jaar), kan er ook in Vlaanderen nagedacht worden over coherente territoriale ontwikkelingstrajecten, die op middellange termijn een sociaaleconomische zelfredzaamheid kunnen verzekeren. Een IBA kan tevens een instrument zijn om innovatieve *governance*-modellen in de praktijk te brengen.

[© THOMAS MAYER]

IBA Emscherpark (Ruhrgebied): een Duits concept als inspiratie voor Vlaamse gebiedsontwikkeling.

Verkennde Labo-sessies

Aan de hand van voorbereidende informele gesprekken mag blijken dat er vanuit de ruimtelijke stakeholders, de politiek en de academische wereld daadwerkelijk een vraag is naar een instrument dat in Vlaanderen het territoriale ontwikkelingspotentieel

kan faciliteren, ondersteunen en uitdagen. Vandaar dat LABO RUIMTE het initiatief heeft genomen om via verkennende sessies de mogelijke grondslagen te definiëren voor een IBA-vertaling naar Vlaanderen. De sessies moeten later dit jaar hun beslag krijgen in een reeks aanbevelingen. Wordt dus vervolgd. **R**

* LABO RUIMTE is een open samenwerkingsverband tussen het Team Vlaams Bouwmeester en Ruimte Vlaanderen. De ambitie van LABO RUIMTE is het voorzien van een vrije onderzoekruimte waarbinnen thema's met beleidsvoorbereidende inslag en met een ruimtelijk strategische impact vanuit een objectief en globaal perspectief van territoriale cohesie kunnen getest worden. LABO RUIMTE gebruikt daartoe zowel de techniek van ontwerpend onderzoek en kritische analyse als verkennende strategische discussiesessies.